

Jesienią 1980 roku zarejestrowano Niezależny Samorządny Związek Zawodowy (w skrócie NSZZ) „Solidarność”. Jego przewodniczącym został Lech Wałęsa.

1. Wyjaśnij powody niezadowolenia społeczeństwa w 1980 roku.
2. Gdzie i kiedy wybuchły strajki? Jaką rolę odegrał wówczas Lech Wałęsa?
3. Czego żądali strajkujący?

Solidarność

Komuniści zgodzili się na utworzenie Solidarności jedynie po to, by zakończyć strajki. Potem zamierzali ją zniszczyć tak szybko, jak tylko będzie to możliwe. Dlaczego?

Bali się, że stracą władzę. Poza Kościołem katolickim Solidarność była jedyną w całym bloku radzieckim organizacją niezależną od władz państwa. I to jak liczną!

W ciągu kilku miesięcy wstąpiło do niej około 10 milionów ludzi (na 35 milionów mieszkańców Polski). A przecież komuniści zlikwidowali kiedyś wszystkie niezależne organizacje właśnie po to, by żadna nie odebrała im władzy.

Dzięki strajkom z 1980 roku mamy wolne soboty. Wcześniej tylko niektóre były wolne od pracy, a uczniowie chodzili do szkoły sześć dni w tygodniu.

Jak oni w ogóle żyli?

Solidarność była nie tylko związkiem zawodowym, lecz także **wielkim ruchem społecznym**, dążącym do przebudowy kraju. Pod jej wpływem wiele organizacji wracało do dawnych, niekomunistycznych tradycji. Np. harcerze przyrzekali „służbę Bogu i Polsce” – a nie, że będą „służyć Polsce Ludowej”.

Pochód Solidarności ulicami Warszawy (maj 1981).

Kolejka do sklepu z bielizną męską (1981).

Tymczasem warunki życia stawały się coraz trudniejsze. Wiosną 1981 roku zaczęły obowiązywać kartki na mięso i wędliny, potem na mleko w proszku, masło, ryż, mąkę i proszek do prania. Bez kartek nie można było ich kupić, gdyż w sklepach brakowało właściwie wszystkiego (z wyjątkiem octu). Ludzie stali godzinami w kolejkach, by wykupić kartkowe przydziały. Za to mieli więcej wolności – mogli mówić to, co naprawdę myśleli.

W 1981 roku władzę w Polsce objął generał **Wojciech Jaruzelski**. Był on komunistą, a także zwolennikiem użycia wojska i milicji przeciwko Solidarności (o czym jej przywódcy nie wiedzieli). Planował zniszczyć ją własnymi siłami – lecz w razie potrzeby zamierzał wezwać na pomoc Armię Radziecką.

4. Co komuniści chcieli zrobić z Solidarnością? Dlaczego?
5. Opowiedz o warunkach życia w Polsce w 1981 roku.
6. Kim był i co zamierzał Wojciech Jaruzelski?

Stan wojenny

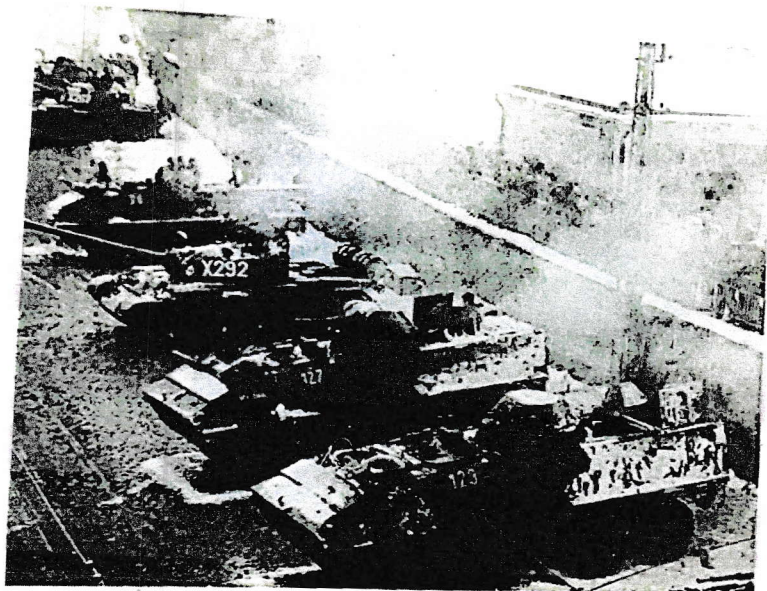
Późnym wieczorem w sobotę 12 grudnia 1981 roku w całej Polsce zamilkły telefony. O północy z 12 na **13 grudnia 1981** roku telewizja przerwała program, a na ulice miast wyjechały czołgi. Generał Jaruzelski wprowadził **stan wojenny**.

Spytacie pewnie: co to takiego?

Stan wojenny to taki okres, kiedy **władzę w państwie sprawuje wojsko**. Wprowadza się go w razie zagrożenia kraju (zwykle przez wroga). Wojskowi ograniczają wtedy prawa obywateli – np. zakazują wychodzenia z domu w nocy i podróżowania po kraju – zastrzegają kary oraz wprowadzają surowe sądy wojskowe zamiast cywilnych.

Generał Wojciech Jaruzelski ogłasza wprowadzenie stanu wojennego. Od 6 rano telewizja powtarzała jego wystąpienie. Potem pojawili się spikerzy w mundurach wojskowych.

Transportery opancerzone i czołgi przed Stoczną Gdańską w pierwszych dniach stanu wojennego. Stoczniovcy ogłosili strajk, lecz zostali siłą wyprowadzeni przez milicję, a pojazdy wojskowe wjechały na teren stoczni.

Stan wojenny wprowadzono bardzo sprawnie. Przywódcy Solidarności dali się całkowicie zastraszyc; tylko nieliczni uniknęli internowania. W niektórych zakładach pracy wybuchły strajki, lecz zostały szybko rozbite przez milicję i wojsko.

W kopalni „Wujek” w Katowicach milicja użyła broni palnej. Zginęło dziewięciu górników.

Pod koniec 1982 roku władze poczuły się tak pewnie, że uwolniły prawie wszystkich internowanych (wśród nich Lecha Wałęsę). W 1983 roku zaprosiły do Polski papieża Jana Pawła II i zniosły stan wojenny. Wydawało się, że komuniści przez długie lata będą rządzić Polską.

Tak myślała również **opozycja demokratyczna**, tj. ci przeciwnicy władzy, którzy pragnęli zaprowadzenia w Polsce demokracji (zamiast rządów PZPR). Skupiali się oni głównie w podziemnej Solidarności. Już w stanie wojennym podjęli decyzję o **walce bez przemocy**, która zmusi generała Jaruzelskiego do ustępstw. Organizowali manifestacje na ulicach miast, wydawali nielegalne pisma i książki, prowadzili kursy samokształceniowe (m.in. o historii Polski) itp.

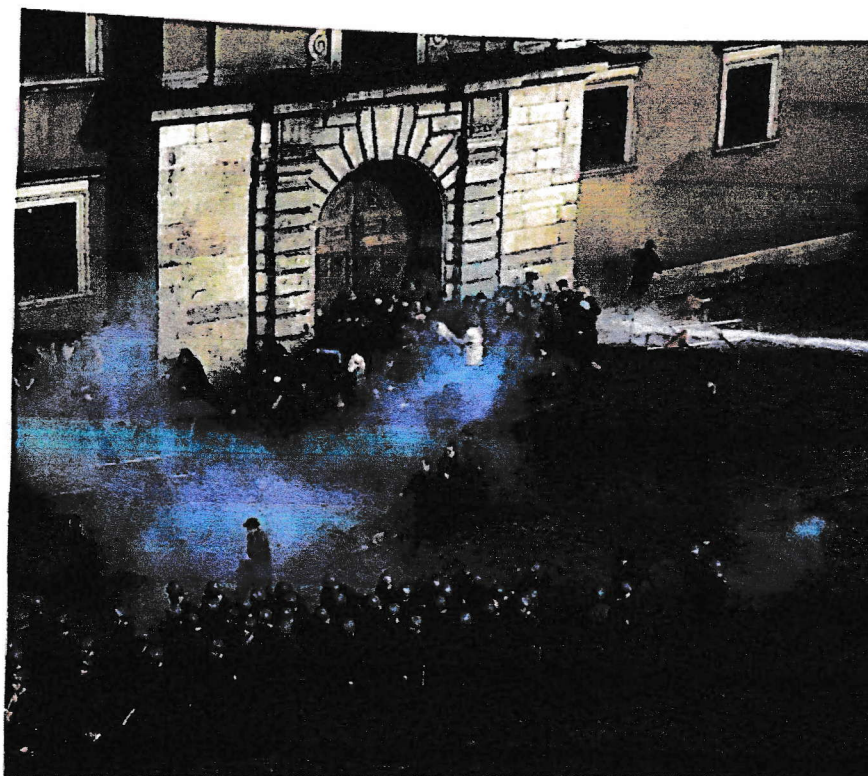

Kadr z filmu *Śmierć jak kromka chleba* (1994), przedstawiającego tragiczne wydarzenia w kopalni „Wujek”.

Walka bez przemocy wzbudziła podziw świata. W 1983 roku Lech Wałęsa otrzymał **Pokojową Nagrodę Nobla**.

Tymczasem Polska wciąż znajdowała się w fatalnej sytuacji gospodarczej. Zagraniczne długi nadal rosły. Coraz więcej towarów sprzedawano na kartki – m.in. czekoladę, mydło, benzynę, a przez pewien czas nawet buty. Ludzie powoli tracili nadzieję, że dożyją lepszych czasów.

Lecz one już się zbliżały.

3 maja 1982 roku przed Zamkiem Królewskim w Warszawie. Milicja rozpędza grupę demonstrantów przy użyciu armatki wodnej. W powietrzu unosi się chmura gazu łzawiącego.

7. Co to jest stan wojenny?

8. Kiedy władze PRL wprowadziły stan wojenny? Kiedy go zniosły?

9. Na czym polegała walka bez przemocy?

Ćwiczenie. Wyobraź sobie, że jako zagraniczny dziennikarz przebywasz w Polsce 13 grudnia 1981 roku. Napisz w zeszycie relację o tym, czego jesteś świadkiem.

A. Wyjaśnij, jak doszło do powstania Solidarności.

B. Omów ograniczenia wolności obywateli podczas stanu wojennego. Czemu miały one służyć?

C. Przedstaw sytuację gospodarczą PRL w latach 1980–1983.

Zapamiętaj!

- Sytuacja gospodarcza PRL w 1980 roku była katastrofalna.
- W sierpniu 1980 roku wybuchł w Stoczni Gdańskiej strajk, którego przywódcą został Lech Wałęsa. Po kilku dniach strajki ogarnęły setki zakładów pracy w całej Polsce. Rząd zgodził się na wszystkie żądania strajkujących.
- Jesienią 1980 roku zarejestrowano związek zawodowy Solidarność – jedyną poza Kościołem katolickim niezależną organizację w bloku radzieckim.
- 13 grudnia 1981 roku generał Wojciech Jaruzelski wprowadził stan wojenny. Władzę w Polsce objęło wojsko, a Solidarność została zawieszona.
- W stanie wojennym podziemna Solidarność prowadziła walkę bez przemocy. W 1983 roku przewodniczący związku, Lech Wałęsa, dostał Pokojową Nagrodę Nobla.